

El futur de l'economia catalana: “La xarxa euromediterrània de producció”.

Oscar Mascarilla Miró

Catalunya ha estat durant molts segles una gran potencia comercial i una gran economia industrial d'Europa, amb còsols pel món i un dret comercial respectat i seguit a tota la Mediterrània. Ja l'any 1260 es creà a Barcelona el Consolat del Mar i teníem rutes comercials amb el Nord d'Àfrica (Tunis, Alger, Trípoli), les illes (Mallorca, Sicília, Sardenya...) i a ultramar: Bizanci, Xipre, Damasc, Alexandria, Bruges, etc.

Molts anys d'autarquia i de dependència del mercat i de la política espanyola han afeblit aquesta dinàmica històrica que ara, amb una greu crisi del mercat intern i dins un nou context de mercat global, caldrà recuperar.

En aquest escenari el futur de l'economia catalana estarà lligat als canvis associats a la reconfiguració de la divisió internacional de la producció i el treball, és a dir, quines activitats i llocs de treball es generen a cada indret, “xarxes globals de producció” mitjançant les quals els processos productius s'estan fragmentant en diverses “tasques” o activitats, cadascuna d'elles ubicada a un territori diferent. Aquesta “partició de la cadena de valor” per un país com Catalunya que té accés al mar i està geogràficament ben ubicada a la mediterrània pot esdevenir rendible degut a l'abaratiment i les facilitats creixents en costos de transport marítims i de comunicacions (Internet, etc.) que permeten una sincronització eficient entre les diferents factories i llocs de decisió que podem conformar “una gran xarxa euromediterrània de producció catalana”.

La dinàmica d'aquest procés anirà a l'alça, amb la incorporació de més empreses catalanes a aquestes pautes i a mesura es vagi materialitzant la zona de lliure comerç de mediterrània, (amb Barcelona com a seu) on el Nord d'Àfrica pot esdevenir per l'economia catalana el que es Mèxic per l'economia nord-americana.

En aquest context, el comerç internacional és un bon substitut de la unió política com a eina d'engrandiment dels mercats i a mesura que els mercats internacionals es fan grans, és menys necessari tenir un país gran per a poder vendre els productes. Un exemple: l'any 2005 Espanya va boicotejar al cava català, les vendes espanyoles van caure un 6,5% obligant l'empresa catalana a buscar mercats externs (les exportacions van augmentar un 6%). La moralitat que se'n extreu d'aquest fet recent es que la globalització i l'augment del comerç internacional va lligat amb la nostra viabilitat econòmica que passa per sortir fora.

Els canvis a la distribució de les exportacions a escala mundial reflecteixen modificacions en el posicionament competitiu de Catalunya. La capacitat exportadora catalana és un indicador de potencial econòmic i de presència internacional. Aquesta té una primera dimensió de “competitivitat via preus” i una altra més àmplia o “estructural” de competitivitat polièdrica resultat de moltes dimensions del funcionament econòmic català—amb dimensions institucionals, sociopolítiques, culturals, etc. que li atorguen al producte català un tret distintiu- .

Si analitzem les diferents taules input-ouput de Catalunya i amb dades estimades de GDP 2009 del banc mundial World Bank, Exports World Factbook una Catalunya Estat seria el país amb la tercera economia més internacionalitzada del món, emprant un rànquing de països en funció del percentatge d'exportacions respecte el PIB, només superada per Tailàndia i els Emirats Àrabs. Tanmateix les noves realitats obliguen a revisar les estadístiques i la seva interpretació, ja que, per exemple, les xifres d'exportacions d'un país poden no ser representatives del “valor afegit” o riquesa generada a aquests país si una part molt important dels productes exportats han estat importats amb anterioritat.

En destaca cada cop més el pes dels serveis dins del PIB català creixent amb el grau de desenvolupament del turisme en bona part de la ma de Barcelona. Així les dades mostren un creixement més ràpid del comerç en serveis que en mercaderies i la presència d'aquests té una dinàmica més favorable en termes de quota de les exportacions (fins i tot exclouent els tradicionalment potent sector del turisme català).

El gran actiu de futur de l'economia catalana són les empreses que en època de crisi han demostrat la seva gran capacitat de competir internacionalment en uns mercats no intervinguts ni regulats pel sector públic. Sense resoldre aquests aspectes tot just ara esmentats, però, en els propers anys a Catalunya no funcionaran els mecanismes naturals de selecció empresarial, pels quals algunes d'aquestes empreses augmentin la seva dimensió de manera notable, fins al punt de poder situar així Catalunya en el mapa empresarial mundial.

De totes les activitats econòmiques on tenim avantatge comparatiu en destacaria les següents:

L'agroindústria a les comarques de l'interior per convertir-nos en el gran clúster agroalimentari europeu, l'horta d'Europa orientada cap a l'exportació: fruita dolça, vi i cava, derivats del porc, etc.

Apostar per ser potència turística de qualitat . Catalunya ja ocupa el lloc número vuitè per nombre de turistes i un lloc semblant per entrades de divises. La capacitat d'allotjament i la diversificació és gran (ja sigui en turisme cultural, que genera un elevat valor afegit i que és el que més caldria potenciar, com en turisme rural, d'aventura o en turisme de sol i platja).

Cal aprofitar els punts que tenim a favor per ser un pol d'atracció del talent mundial i niu de start-ups tecnològiques innovadores en alguns sectors tecnològics (biomedicina); aprofitant el bon nivell universitari en carreres tècniques; bon nivell de vida; existència de nombrosos centres tecnològics; base industrial altament diversificada. Encara que Barcelona està per sota de ciutats –regió de primer nivell jeràrquic com Londres, París, Munic, Stuttgart, Estocolm o Hèlsinki amb districtes tecnològics especialitzats, podem escalar posicions en en dos papers fonamentals: centres de gestió i serveis a les empreses i de maduració de noves idees i possibilitats, on ja existeix la suficient massa crítica tot i que necessiten anar acompanyades de la ma del sector públic.

Porta logística del Mediterrani, sud d'Europa i d'Àsia. En bona part dependrà de l'agilització del tren mercaderies Eix Mediterrani i de millorar la capacitat i eficàcia, acompanyat d'un pla d'infraestructures de sortida del port cap a Europa. Catalunya es en si mateixa una gran multinacional formada per més de 50.000 empreses productives que representen el 30% de l'exportació espanyola (40% del segment tecnològic) líders europeus en molts sectors (alimentació, metal·lúrgia, maquinària, farmacèutic, químic...) centre de la mega regió Eurosunbelt, Barcelona-Lió, generadora d'un PIB d'un bilió d'euros (gairebé com el PIB espanyol) i que es centre d'una població de 25 milions d'habitants.

Certament disposar d'un Estat propi en l'actual crisi ajudaria, però mentre no el tinguem caldrà seguir potenciant la internacionalització de la nostra PIME amb totes les eines possibles focalitzant-se primer en els llocs geogràficament més propers: la xarxa euromediterrània de producció. La competitivitat polièdrica de l'economia catalana i del producte català ja sigui mercaderia o servei ve de la mà de la diferenciació, del prestigi de la marca Barcelona i de les potencialitats logístiques dels ports i aeroports catalans, com a lloc d'entrada de productes asiàtics tot aprofitant les possibilitats que ofereix el comerç internacional.

L'empresa catalana ha de donar el salt a l'exterior i no perdre el tren, per això cal aprofitar el mercat mundial i aprofitar la crisi per propiciar un nou entorn que incentivi a les empreses a invertir, propiciar treballadors formats amb domini d'idiomes - factor molt important perquè la tecnologia i el capital humà tendeixen cada cop més a ser complementaris- i el més important la empresarialitat com element aglutinador.